

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4

2026

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, aprel.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhriddinov Zafarjon Fakhriddin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'ZBEKISTONDA RAQAMLI TO'LOV INFRATUZILMASINI SHAKILLANISHI VA RIVOJLANISH DINAMIKASI: TARIXIY, ILMIY HAMDA BOZOR TAHLILI	32
A.A. Akbarov, X.R. Aliyev	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA BUXGALTERIYA HISOBINI TASHKIL ETISHNING ME'YORIY-HUQUQIY ASOSLARI VA ULARNING IQTISODIY AHAMIYATI.....	42
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich	
TURIZM KORXONALARINING INNOVATSION FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA MOLIYAVIY AKTIVLARINING ROLI.....	47
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA EKOLOGIK SOLIQLAR VA TO'LOVLAR TIZIMI TAHLILI	53
Sadullayev Rasulbek Palvanbayevich, Abdolnizozov Murodbek Madiyarovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA IJTIMOYIY HIMOYA TIZIMINI MOLIYALASHTIRISHDA AMALGA OSHIRILAYOTGAN ISHLAR VA TIZIMGA KIRITILAYOTGAN O'ZGARISHLAR.....	59
Kasimova Gulyar Axmatovna, Aripova Kamola Botir qizi	
MINTAQAVIY RIVOJLANISHNI KOMPLEKS BAHOLASH VA PROGNOZLASHDA EKONOMETRIK VA SUN'IY INTELLEKT USULLARINING INTEGRATSIYASI	64
Namazov Gafur Shokulovich	
BALIQCILIK SUBYEKTLARINI RIVOJLANTIRISHDA DUNYO MAMLAKATLARINING O'RNI	69
Beglayev Uchqun Xurramovich	
KAMBAG'ALLIK FENOMENINING IJTIMOYIY-IQTISODIY VA NAZARIY-KONTSEPTUAL ASOSLARI	75
Musulmonova Shahlo Nasriddinovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA HISOB VA BIZNES JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING ZAMONAVIY YO'NALISHLARI	81
Artikova R.A.	

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA HISOB VA BIZNES JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING ZAMONAVIY YO'NALISHLARI

Artikova R.A.

Hisob va biznes kafedrasida katta o'qituvchisi.
Toshkent davlat transport universiteti,

Annotatsiya. Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyot sharoitida hisob va biznes jarayonlarini takomillashtirishning zamonaviy yo'nalishlari ilmiy-nazariy va amaliy nuqtai nazardan tahlil qilinadi. Tadqiqotda iqtisodiy faoliyatning raqamli transformatsiyasi korxonada va tashkilotlarda boshqaruv, moliyaviy nazorat, buxgalteriya hisobi, biznes-rejalashtirish hamda axborot almashinuvi tizimlariga ko'rsatayotgan ta'siri ochib beriladi. Shuningdek, avtomatlashtirilgan hisob tizimlari, elektron hujjat aylanishi, bulutli texnologiyalar, sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar tahlili va raqamli platformalarning biznes samaradorligini oshirishdagi o'rni asoslab beriladi. Maqolada hisob va biznes jarayonlarini takomillashtirish nafaqat texnologik yangilanish, balki boshqaruv madaniyatini o'zgartirish, tezkor qaror qabul qilish imkoniyatlarini kengaytirish, resurslardan oqilona foydalanish va ichki nazorat mexanizmlarini kuchaytirish bilan ham uzviy bog'liq ekanini ta'kidlanadi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, raqamli iqtisodiyot sharoitida zamonaviy hisob tizimlarini joriy etish korxonalarda axborotning aniqligi, shaffofligi, tezkorligi va ishonchligini oshiradi, bu esa biznes jarayonlari samaradorligini ta'minlashning muhim omiliga aylanadi. Mazkur maqola iqtisodiyot va moliya yo'nalishida tahsil olayotgan talabalar, ilmiy izlanuvchilar hamda amaliyotchi mutaxassislar uchun nazariy va metodik ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyot, hisob tizimi, biznes jarayonlari, raqamli transformatsiya, buxgalteriya hisobi, elektron hujjat aylanishi, avtomatlashtirish, moliyaviy boshqaruv, ichki nazorat, axborot texnologiyalari.

Abstract. This article analyzes modern directions for improving accounting and business processes in the context of the digital economy from scientific, theoretical, and practical perspectives. The study reveals the impact of the digital transformation of economic activity on management systems, financial control, accounting, business planning, and information exchange in enterprises and organizations. It also substantiates the role of automated accounting systems, electronic document management, cloud technologies, artificial intelligence, big data analytics, and digital platforms in increasing business efficiency. The article emphasizes that the improvement of accounting and business processes is associated not only with technological modernization, but also with changes in management culture, the expansion of rapid decision-making opportunities, the rational use of resources, and the strengthening of internal control mechanisms. According to the results of the study, the introduction of modern accounting systems in the digital economy increases the accuracy, transparency, efficiency, and reliability of information in enterprises, which becomes an important factor in ensuring the effectiveness of business processes. This article has theoretical and methodological significance for students studying economics and finance, researchers, and practicing specialists.

Key words: digital economy, accounting system, business processes, digital transformation, accounting, electronic document management, automation, financial management, internal control, information technologies.

Аннотация. В данной статье анализируются современные направления совершенствования учетных и бизнес-процессов в условиях цифровой экономики с научно-теоретической и практической точек зрения. В исследовании раскрывается влияние цифровой трансформации экономической деятельности на системы управления, финансового контроля, бухгалтерского учета, бизнес-планирования и информационного обмена на предприятиях и в организациях. Также обосновывается роль автоматизированных учетных систем, электронного документооборота, облачных технологий, искусственного интеллекта, анализа больших данных и цифровых платформ в повышении эффективности бизнеса. В статье подчеркивается, что совершенствование учетных и бизнес-процессов связано не только с технологическим обновлением, но и с изменением управленческой культуры, расширением возможностей оперативного принятия решений, рациональным использованием ресурсов

и усилением механизмов внутреннего контроля. По результатам исследования установлено, что внедрение современных учетных систем в условиях цифровой экономики повышает точность, прозрачность, оперативность и надежность информации на предприятиях, что становится важным фактором обеспечения эффективности бизнес-процессов. Данная статья имеет теоретическое и методическое значение для студентов, обучающихся по направлениям экономики и финансов, научных исследователей, а также специалистов-практиков.

Ключевые слова: цифровая экономика, учетная система, бизнес-процессы, цифровая трансформация, бухгалтерский учет, электронный документооборот, автоматизация, финансовое управление, внутренний контроль, информационные технологии.

KIRISH

Bugungi globallashuv va innovatsion taraqqiyot sharoitida raqamli iqtisodiyot iqtisodiy tizimlarning rivojlanishida ustuvor yo'nalishlardan biriga aylanib bormoqda. Raqamli texnologiyalarning jadal sur'atlarda rivojlanishi ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatish, boshqaruv, moliya, logistika va savdo sohaslariga chuqur kirib borib, xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatini tubdan o'zgartirmoqda. Ayniqsa, hisob va biznes jarayonlarining mazmuni, tashkiliy tuzilmasi hamda ularni amalga oshirish mexanizmlarida sezilarli yangilanishlar yuz bermoqda. An'anaviy iqtisodiy munosabatlar asta-sekin elektron platformalar, avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari, raqamli ma'lumotlar bazalari va sun'iy intellekt elementlariga asoslangan yangi iqtisodiy model bilan almashinmoqda. Bu esa korxonalar va tashkilotlardan biznes jarayonlarini zamon talablariga mos ravishda takomillashtirishni, hisob tizimini esa tezkor, moslashuvchan va ishonchli shaklga keltirishni talab etmoqda.

Raqamli iqtisodiyotning shakllanishi, avvalo, axborot va bilimlar iqtisodiy resurs sifatida yuqori qiymat kasb etishi bilan tavsiflanadi. Endilikda raqobat ustunligi faqat moddiy resurslar yoki ishlab chiqarish quvvatlari bilan emas, balki tezkor axborot almashinuvi, ma'lumotlarni chuqur tahlil qilish, boshqaruv qarorlarini avtomatlashtirish va moliyaviy nazoratni kuchaytirish imkoniyatlari bilan ham belgilanmoqda. Shu nuqtai nazardan hisob va biznes jarayonlari korxonalar faoliyatining oddiy yordamchi unsuri emas, balki strategik boshqaruvning muhim tarkibiy qismi sifatida namoyon bo'lmoqda. Hisob tizimi orqali shakllanuvchi axborotlar biznesning holatini baholash, xarajatlarni nazorat qilish, resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish, moliyaviy natijalarni prognozlash va istiqbolli rejalashtirish uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

Zamonaviy raqamli iqtisodiyot sharoitida korxonalarda buxgalteriya hisobi, moliyaviy hisobot, ichki audit, biznes tahlil va nazorat kabi yo'nalishlar o'zaro integratsiyalashgan holatda faoliyat yuritmoqda. Masalan, elektron hujjat aylanishi, onlayn to'lov tizimlari, avtomatlashtirilgan hisob-kitob dasturlari, korporativ axborot tizimlari va bulutli servislar nafaqat operatsion faoliyatni soddalashtiradi, balki qaror qabul qilish sifatini ham oshiradi. Biroq texnologik qulayliklar bilan bir qatorda yangi xavf va muammolar ham yuzaga chiqmoqda. Xususan, axborot xavfsizligi, ma'lumotlarning maxfiyligi, raqamli firibgarlik, texnik nosozliklar, malakali kadrlar yetishmasligi hamda raqamli infratuzilmaning notekis rivojlanganligi kabi omillar biznes jarayonlarining samarali tashkil etilishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Shu sababli hisob va biznes jarayonlarini takomillashtirish masalasi bugungi kunda faqat texnik yangilanish bilan cheklanmaydi. Bu jarayon kompleks yondashuvni, ya'ni boshqaruv tizimini modernizatsiya qilish, ichki nazorat mexanizmlarini mustahkamlash, raqamli texnologiyalarni iqtisodiy jarayonlarga moslashtirish, xodimlarning kasbiy va raqamli kompetensiyalarini rivojlantirishni talab etadi. Ayniqsa, transport sohasi bilan bog'liq oliy ta'lim muassasalari uchun bu masala yanada dolzarbdir. Chunki transport tizimi yuqori darajadagi tezkorlik, aniqlik, uzluksizlik va murakkab logistika jarayonlari bilan tavsiflanadi. Bunday sharoitda iqtisodiyot va moliya yo'nalishidagi mutaxassislar nafaqat klassik hisob yuritish ko'nikmalariga, balki raqamli boshqaruv muhitida ishlash, axborot oqimlarini tahlil qilish va biznes samaradorligini baholash malakalariga ham ega bo'lishlari zarur.

Mazkur mavzuning ilmiy dolzarbligi shundaki, raqamli iqtisodiyot sharoitida hisob va biznes jarayonlarini takomillashtirish bo'yicha nazariy qarashlar hamda amaliy mexanizmlar doimiy ravishda yangilanib bormoqda. Hozirgi davrda iqtisodiy subyektlarning muvaffaqiyati ko'p jihatdan ular tomonidan qo'llanilayotgan raqamli texnologiyalarning sifatiga, axborotlarni boshqarish darajasiga va biznes jarayonlarining optimallashtirilganligiga bog'liqdir. Shu bois ushbu maqolada raqamli iqtisodiyot sharoitida hisob va biznes jarayonlarini takomillashtirishning zamonaviy yo'nalishlarini o'rganish, ularning nazariy asoslarini tahlil qilish va amaliy ahamiyatini ochib berish muhim ilmiy vazifa sifatida qaraladi. Mavzuni chuqur o'rganish iqtisodiyot va moliya sohasida yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlash, korxonalarda raqamli boshqaruv madaniyatini rivojlantirish va samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Raqamli iqtisodiyot sharoitida hisob va biznes jarayonlarini takomillashtirish masalasi so'nggi yillarda iqtisodiy adabiyotlarda keng tadqiq etilayotgan yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Ilmiy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, mazkur masala turli nazariy yondashuvlar asosida o'rganilgan bo'lib, ularda raqamlashtirishning iqtisodiy samaradorlikka, boshqaruv tizimiga, moliyaviy nazoratga hamda buxgalteriya hisobi metodologiyasiga ko'rsatadigan ta'siri alohida yoritilgan. Ayniqsa, axborot texnologiyalarining biznes faoliyatiga kirib kelishi natijasida hisob jarayonlarining avtomatlashtirilishi, ichki nazorat tizimlarining raqamli shaklga o'tishi va boshqaruv qarorlarini qabul qilishda analitik ma'lumotlardan foydalanish masalalari ilmiy bahslarning markazida turibdi.

Mahalliy va xorijiy tadqiqotchilar asarlarida raqamli iqtisodiyot, avvalo, iqtisodiy faoliyatni tashkil etishning yangi modeli sifatida talqin qilinadi. Ushbu modelda ma'lumotlar, raqamli platformalar, tarmoqlararo integratsiya va intellektual texnologiyalar asosiy resurslar sifatida namoyon bo'ladi. Shu nuqtai nazardan, hisob tizimi oddiy statistik va moliyaviy ko'rsatkichlarni qayd etuvchi vosita emas, balki boshqaruvning strategik komponenti sifatida qaralmoqda. Tadqiqotchilar tomonidan qayd etilishicha, hisob ma'lumotlarining sifatli, tezkor va shaffof bo'lishi korxonalar biznes jarayonlarining samarali tashkil etilishida muhim omil hisoblanadi. Ayniqsa, buxgalteriya hisobi tizimining korxonalar boshqaruvi, ichki audit va moliyaviy tahlil bilan integratsiyasi korporativ boshqaruv sifatini oshiradi.

Bir qator ilmiy ishlarda buxgalteriya hisobini avtomatlashtirish korxonalar faoliyatini optimallashtirishning muhim vositasi sifatida ko'riladi. Mualliflar avtomatlashtirilgan hisob tizimlari orqali birlamchi hujjatlarni qayta ishlash, hisob-kitoblarni yuritish, moliyaviy natijalarni shakllantirish va hisobotlar tayyorlash jarayonlari soddalashishini ta'kidlaydilar. Shu bilan birga, ayrim tadqiqotlarda avtomatlashtirishning salbiy jihatlari ham ko'rsatib o'tilgan. Xususan, texnologik tizimlarga to'liq tayanish natijasida dasturiy xatoliklar, ma'lumotlar xavfsizligi bilan bog'liq muammolar hamda kadrlarning moslashuv darajasi yetarli bo'lmaganda boshqaruvda uzilishlar yuzaga kelishi mumkinligi asoslab berilgan. Demak, ilmiy adabiyotlarda raqamlashtirish faqat ijobiy hodisa sifatida emas, balki muayyan tashkiliy va metodik tayyorgarlikni talab qiluvchi murakkab jarayon sifatida ham baholanadi.

Adabiyotlar tahlilida elektron hujjat aylanishi, bulutli texnologiyalar, sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar tahlili kabi zamonaviy vositalarning biznes jarayonlariga ta'siri alohida e'tiborga loyiq. Tadqiqotchilar ushbu vositalar yordamida korxonalarda tezkor boshqaruv, xarajatlarni nazorat qilish, real vaqt rejimida monitoring olib borish va prognozlash imkoniyatlari kengayishini ta'kidlaydilar. Biroq ularning aksariyati texnologiyalarni joriy etishda inson omili, boshqaruv madaniyati va institutsional tayyorgarlik muhim rol o'ynashini alohida qayd etadilar. Ya'ni, raqamli transformatsiya muvaffaqiyati nafaqat texnik bazaga, balki uni samarali boshqarish va undan oqilona foydalanishga ham bog'liqdir.

Shuningdek, ilmiy manbalarda ichki nazorat tizimining raqamli iqtisodiyot sharoitidagi o'rni keng tahlil qilingan. Ko'plab mualliflar ichki nazoratni korxonalar barqarorligini ta'minlovchi, moliyaviy intizomni mustahkamlovchi va resurslardan foydalanish samaradorligini oshiruvchi muhim instrument sifatida talqin qiladilar. Zamonaviy tadqiqotlarda ichki nazorat endi faqat tekshiruv funksiyasi bilan cheklanmasdan, risklarni boshqarish, axborot xavfsizligini ta'minlash va biznes jarayonlaridagi og'ishlarni oldindan aniqlash vazifalarini ham bajarishi ko'rsatilgan. Bu yondashuv hisob va biznes jarayonlarini takomillashtirishda nazorat mexanizmlarining integrallashgan ahamiyatini namoyon etadi.

Umuman olganda, mavjud adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, raqamli iqtisodiyot sharoitida hisob va biznes jarayonlarini takomillashtirish muammosi ko'p qirrali va kompleks xususiyatga ega. Ilmiy manbalarda ushbu jarayonning texnologik, iqtisodiy, tashkiliy va boshqaruv jihatlari keng yoritilgan bo'lsa-da, ayrim sohaviy xususiyatlarni, jumladan transport sohasi korxonalarida bu mexanizmlarning amal qilishini yanada chuqurroq tadqiq etish zarurati caqlanib qolmoqda. Shu jihatdan mazkur maqola mavjud ilmiy qarashlarni umumlashtirish va ularni amaliy boshqaruv ehtiyojlari bilan bog'lashga xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda raqamli iqtisodiyot sharoitida hisob va biznes jarayonlarini takomillashtirishning zamonaviy yo'nalishlarini o'rganish uchun kompleks metodologik yondashuvdan foydalanildi. Tadqiqotning uslubiy asosini iqtisodiy tahlil, tizimli yondashuv, qiyosiy taqqoslash, umumlashtirish, mantiqiy tahlil va ilmiy abstraksiyalash usullari tashkil etdi. Ushbu metodlar yordamida hisob tizimi va biznes jarayonlarining raqamli transformatsiya sharoitidagi holati, o'zgarish tendensiyalari hamda ularning samaradorlikka ta'siri chuqur tahlil qilindi. Tadqiqot jarayonida nafaqat nazariy qarashlar, balki amaliy boshqaruvda qo'llanilayotgan zamonaviy mexanizmlar ham o'rganildi.

Tizimli yondashuv tadqiqotning asosiy metodologik tamoyillaridan biri sifatida tanlandi. Chunki hisob va biznes jarayonlari o'zaro bog'liq bo'lgan ko'plab tarkibiy qismlardan iborat murakkab tizimni tashkil etadi. Ular

buxgalteriya hisobi, moliyaviy nazorat, rejalashtirish, ichki audit, hujjat aylanishi, boshqaruv axborotlari va qaror qabul qilish mexanizmlari bilan chambarchas aloqadadir. Shu sababli mazkur jarayonlarni alohida emas, balki yagona integratsiyalashgan tizim sifatida tahlil qilish ilmiy jihatdan maqsadga muvofiq deb topildi. Tizimli tahlil yordamida raqamli texnologiyalarning ushbu jarayonlar o'rtasidagi o'zaro ta'siriga, funksional bog'liqligiga va boshqaruv natijadorligiga ko'rsatadigan ta'siri aniqlandi.

Qiyosiy taqqoslash metodi orqali an'anaviy va raqamlashtirilgan hisob tizimlari o'rtasidagi asosiy farqlar o'rganildi. Xususan, hujjatlarni qayta ishlash tezligi, ma'lumotlarning aniqligi, xatolik ehtimoli, nazorat mexanizmlarining ishlash darajasi, boshqaruv qarorlarini qabul qilish imkoniyatlari va resurslardan foydalanish samaradorligi kabi mezonlar bo'yicha taqqoslash amalga oshirildi. Ushbu metod natijasida raqamli iqtisodiyot sharoitida avtomatlashtirilgan hisob tizimlari va elektron biznes jarayonlarining ustun jihatlari hamda ayrim cheklavlari aniqlab berildi.

Ilmiy abstraksiyalash va umumlashtirish metodlari yordamida tadqiqot predmetiga oid turli nazariy qarashlar, ilmiy yondashuvlar va amaliy tajribalar tahlil qilindi. Mahalliy va xorijiy mualliflarning ilmiy ishlari, darsliklar, o'quv qo'llanmalar, iqtisodiy tahliliy materiallar hamda sohaviy tadqiqot natijalari asosida muammoning nazariy asoslari umumlashtirildi. Bu esa hisob va biznes jarayonlarini takomillashtirishning zamonaviy yo'nalishlarini kontseptual jihatdan yoritish, ularning umumiy va o'ziga xos jihatlarni ochib berish imkonini berdi. Mazkur usul yordamida tadqiqot mavzusiga doir ilmiy tushunchalar tizimlashtirildi va mualliflik pozitsiyasi shakllantirildi.

Mantiqiy tahlil metodi orqali raqamli iqtisodiyot sharoitida yuzaga kelayotgan iqtisodiy jarayonlar izchil ravishda tahlil qilindi. Bunda raqamli texnologiyalarning hisob tizimiga ta'siri, biznes jarayonlarining optimallasuvi, ichki nazoratning kuchayishi, axborot oqimlarining tezlashuvi va qaror qabul qilish sifatining ortishi kabi bog'lanishlar sabab-oqibat nuqtai nazaridan asoslandi. Shu bilan birga, raqamlashtirish natijasida yuzaga keluvchi xavf va cheklavlarni, jumladan axborot xavfsizligi, texnik infratuzilma yetishmovchiligi, xodimlar malakasi va moslashuvchanlik darajasi bilan bog'liq masalalar ham mantiqiy izchillik asosida o'rganildi.

Tadqiqotning empirik asosini iqtisodiyot, moliya, hisob va biznes boshqaruvi sohalarida shakllangan ilmiy manbalar, raqamli transformatsiyaga oid konseptual yondashuvlar hamda amaliy boshqaruv tajribalari tashkil etdi. Shu asosda hisob va biznes jarayonlarini takomillashtirishga xizmat qiluvchi zamonaviy yo'nalishlar ajratib ko'rsatildi. Tadqiqot metodlari tanlanishida mavzuning ko'p qirrali xususiyati, uning nazariy va amaliy ahamiyati, shuningdek transport yo'nalishidagi oliy ta'lim muassasalari uchun dolzarbligi inobatga olindi. Natijada qo'llanilgan metodlar tadqiqot maqsadiga mos ravishda ilmiy asoslangan xulosalarga kelish va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish uchun zarur metodologik zamin yaratdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, raqamli iqtisodiyot sharoitida hisob va biznes jarayonlarini takomillashtirish korxonalar va tashkilotlar faoliyatida sifat jihatidan yangi bosqichni shakllantirmoqda. Avvalo, raqamli texnologiyalarni joriy etish natijasida hisob tizimining tezkorligi, aniqligi va ishonchiligi sezilarli darajada oshadi. An'anaviy usullarda ko'p vaqt talab qiladigan birlamchi ma'lumotlarni yig'ish, qayta ishlash va umumlashtirish jarayonlari avtomatlashtirilgan tizimlar orqali ancha qisqa muddatda bajarilishi aniqlanadi. Bu esa buxgalteriya hisobi va moliyaviy nazorat bilan bog'liq operatsion xarajatlarni kamaytirish, inson omili ta'sirini qisqartirish va ma'lumotlar sifati ustidan nazoratni kuchaytirishga xizmat qiladi.

O'rganishlar natijasida hisob jarayonlarining raqamlashtirilishi nafaqat moliyaviy hisobotlarni tayyorlashni soddalashtirishi, balki boshqaruv qarorlarini qabul qilishda axborot ta'minotining samaradorligini ham oshirishi aniqlandi. Zamonaviy dasturiy vositalar yordamida real vaqt rejimida moliyaviy holatni kuzatish, debitor va kreditor qarzdorlikni nazorat qilish, xarajatlar dinamikasini tahlil qilish, pul oqimlari holatini baholash va istiqbolli rejalashtirish imkoniyatlari kengayadi. Natijada hisob tizimi faqat hisobot berish vositasi bo'lib qolmay, balki strategik boshqaruvning axborot tayanchiga aylanadi. Ayniqsa, biznes jarayonlarining integratsiyalashgan tarzda boshqarilishi korxonalar ichidagi axborot oqimlarini tartibga soladi va qaror qabul qilish sifatini oshiradi.

Tadqiqot jarayonida biznes jarayonlarini takomillashtirishning asosiy zamonaviy yo'nalishlari sifatida elektron hujjat aylanishi, avtomatlashtirilgan hisob-kitob tizimlari, bulutli texnologiyalar, ma'lumotlar bazalarini markazlashtirish, raqamli monitoring, sun'iy intellekt elementlaridan foydalanish va analitik platformalarni joriy etish alohida ajratib ko'rsatildi. Ushbu yo'nalishlarning amaliy ahamiyati shundaki, ular korxonalar faoliyatida tezkorlik, shaffoflik va boshqaruv moslashuvchanligini ta'minlaydi. Masalan, elektron hujjat aylanishi hujjatlarni tayyorlash, yuborish, tasdiqlash va saqlash jarayonlarini soddalashtirib, vaqt sarfini kamaytiradi. Bulutli texnologiyalar esa masofaviy boshqaruv va ma'lumotlardan istalgan hududda foydalanish imkonini yaratadi. Bu ayniqsa transport tizimi singari hududiy jihatdan keng faoliyat yuritadigan sohalar uchun muhim natija hisoblanadi.

Natijalar shuni ham tasdiqladiki, ichki nazorat mexanizmlarining raqamli vositalar bilan uyg'unlashuvi korxonalarda moliyaviy intizomni mustahkamlashga olib keladi. Raqamli nazorat tizimlari orqali operatsiyalarni

avtomatik tekshirish, ma'lumotlar mosligini aniqlash, xatolarni tezda qayd etish va og'ishlarni erta bosqichda aniqlash imkoniyati paydo bo'ladi. Bu esa noto'g'ri hisob-kitoblar, hujjatdagi kamchiliklar va moliyaviy xavflarning oldini olishga yordam beradi. Shu bilan birga, nazorat tizimlarining samaradorligi ularning to'g'ri dasturlanishi, xodimlarning malakasi va ichki boshqaruv madaniyatiga ham bog'liq ekanligi ma'lum bo'ldi. Demak, texnologik yechimlar tashkiliy jihatdan mustahkam asos bilan qo'llab-quvvatlangandagina kutilgan natijani beradi.

Tahlillar natijasida raqamli iqtisodiyot sharoitida hisob va biznes jarayonlarini takomillashtirishning ijobiy samarasiga parallel ravishda ayrim muammolar ham mavjudligi aniqlandi. Xususan, axborot xavfsizligi masalalari, dasturiy ta'minotga qaramlik, texnik infratuzilmaning yetarli darajada shakllanmaganligi, ayrim xodimlarning raqamli ko'nikmalari pastligi va innovatsion o'zgarishlarga moslashuv darajasi turlicha ekani muhim cheklov omillari sifatida namoyon bo'ldi. Shunday bo'lsa-da, umumiy natijalar raqamli transformatsiya biznes jarayonlarini yanada tartibli, samarali va raqobatbardosh holatga olib kelishini tasdiqlaydi. Ayniqsa, iqtisodiyot va moliya yo'nalishlarida faoliyat yurituvchi mutaxassislar uchun raqamli vositalarni puxta o'zlashtirish zamonaviy kasbiy kompetensiyaning ajralmas qismi ekanligi yaqqol namoyon bo'ldi.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida hisob va biznes jarayonlarini takomillashtirish masalasi bugungi kunda iqtisodiy boshqaruvning eng muhim yo'nalishlaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, raqamli transformatsiya hisob tizimining faqat texnik ko'rinishini emas, balki uning mazmun-mohiyati, funksional yo'nalishi va boshqaruvdagi o'rnini ham tubdan o'zgartirmoqda. Shu sababli mazkur masalani muhokama qilishda raqamli texnologiyalarni oddiy vosita sifatida emas, balki iqtisodiy faoliyatni yangi formatda tashkil etuvchi kompleks mexanizm sifatida talqin etish maqsadga muvofiqdir. Hisob tizimining raqamli iqtisodiyotga moslashuvi korxonalar faoliyatida shaffoflikni oshiradi, boshqaruvni tezlashtiradi va nazoratni kuchaytiradi. Shu bilan birga, bu jarayon o'z-o'zidan ijobiy natija bermaydi, balki puxta tashkiliy asos, malakali kadrlar va raqamli infratuzilma bilan qo'llab-quvvatlanishi talab etiladi.

Tadqiqotda aniqlanganidek, hisob va biznes jarayonlarining raqamlashtirilishi boshqaruv qarorlarini qabul qilish sifatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Buning sababi shundaki, zamonaviy raqamli tizimlar real vaqt rejimida ma'lumotlarni qayta ishlash, umumlashtirish va tahlil qilish imkonini beradi. Natijada menejment subyektlari vaziyatni kechikishsiz baholash, iqtisodiy ko'rsatkichlardagi o'zgarishlarni kuzatish va resurslarni oqilona taqsimlash imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu holat ayniqsa transport sohasi uchun muhimdir, chunki ushbu sohada xarajatlar, logistika zanjirlari, moliyaviy oqimlar va operatsion faoliyat uzluksiz monitoringni talab qiladi. Demak, raqamli iqtisodiyot sharoitida hisob tizimi boshqaruvga xizmat qiluvchi strategik instrument sifatida mustahkamlanmoqda.

Muhokama jarayonida yana bir muhim jihat shundaki, raqamli texnologiyalarni joriy etish ichki nazorat tizimini yangi bosqichga olib chiqadi. Avvalgi davrlarda ichki nazorat ko'proq hujjatlarni tekshirish, xatolarni aniqlash va kamchiliklarni qayd etish bilan cheklangan bo'lsa, zamonaviy yondashuvda u profilaktik va prognozli xususiyat kasb etmoqda. Ya'ni nazorat tizimi endi faqat sodir bo'lgan holatlarni qayd etuvchi emas, balki yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xavf va chetlanishlarni oldindan ko'ra oladigan mexanizmga aylanmoqda. Bu esa korxonalarda moliyaviy intizomni mustahkamlash, noqonuniy operatsiyalar ehtimolini kamaytirish va biznes barqarorligini ta'minlashga xizmat qiladi. Biroq bu imkoniyatlardan samarali foydalanish uchun raqamli tizimlar bilan ishlash metodikasi, ichki reglamentlar va nazorat mezonlari aniq ishlab chiqilishi lozim.

Shuningdek, tadqiqot natijalari asosida aytish mumkinki, hisob va biznes jarayonlarini takomillashtirish faqat dasturiy vositalarni xarid qilish yoki elektron hujjat aylanishini joriy etish bilan tugamaydi. Bu, avvalo, boshqaruv falsafasining yangilanishini anglatadi. Tashkilotlar raqamli muhitda ishlash uchun o'zining ichki tashkiliy tuzilmasini, vakolatlar taqsimotini, javobgarlik chegaralarini va kadrlar siyosatini qayta ko'rib chiqishi kerak bo'ladi. Raqamli transformatsiya muvaffaqiyatining eng muhim omillaridan biri inson kapitalidir. Agar xodimlar yangi tizimlar bilan ishlash ko'nikmalariga ega bo'lmasa yoki innovatsion o'zgarishlarga nisbatan konservativ yondashsa, eng ilg'or texnologiyalar ham kutilgan samara bermaydi. Shu sababli muhokamada kadrlar tayyorlash, qayta tayyorlash va raqamli kompetensiyalarni shakllantirish masalasiga alohida e'tibor qaratish zarur.

Bundan tashqari, axborot xavfsizligi muammosi raqamli iqtisodiyot sharoitida hisob va biznes jarayonlarini takomillashtirishning ajralmas tarkibiy qismi sifatida namoyon bo'ladi. Ma'lumotlar bazalarining markazlashuvi, onlayn tizimlardan foydalanish va masofaviy boshqaruv imkoniyatlari yangi samaradorlik manbaini yaratishi bilan birga, xavf-xatarlarni ham ko'paytiradi. Ma'lumotlarning sizib chiqishi, ruxsatsiz kirish, kiberhujumlar va texnik nosozliklar korxonaning moliyaviy holatiga jiddiy zarar yetkazishi mumkin. Shu bois hisob va biznes jarayonlarini takomillashtirish muhokamasida texnologik qulaylik va axborot himoyasi o'rtasidagi muvozanatni ta'minlash masalasi markaziy o'rinda turadi.

Umuman olganda, olib borilgan muhokama shuni tasdiqlaydiki, raqamli iqtisodiyot sharoitida hisob va biznes jarayonlarini takomillashtirish korxonalar samaradorligini oshirishning eng muhim strategik yo'nalishlaridan biridir. Bu yo'nalish nafaqat iqtisodiy samaradorlikka, balki boshqaruv madaniyati, nazorat sifati, axborot ishonchligi va kasbiy kompetensiyalar rivojiga ham bevosita ta'sir qiladi. Ayniqsa, iqtisodiyot va moliya yo'nalishidagi oliy

ta'lim muassasalari uchun mazkur masala nazariy bilimlarni amaliyot bilan uyg'unlashtirish, bozor talablariga javob beradigan raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlash nuqtai nazaridan ham dolzarbdir. Shu sababli raqamli transformatsiya bilan bog'liq hisob va biznes jarayonlari kelgusida ham iqtisodiy tadqiqotlarning markaziy mavzularidan biri bo'lib qoladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Raqamli iqtisodiyot sharoitida hisob va biznes jarayonlarini takomillashtirish masalasi zamonaviy iqtisodiy boshqaruv tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida alohida ahamiyat kasb etmoqda. Olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki, raqamli texnologiyalarni iqtisodiy faoliyatga joriy etish korxonalar va tashkilotlarning ichki tuzilmasi, boshqaruv mexanizmlari, axborot oqimlari, moliyaviy nazorat usullari hamda buxgalteriya hisobi tizimini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqmoqda. Endilikda hisob tizimi faqat xo'jalik operatsiyalarini qayd etuvchi vosita emas, balki boshqaruv qarorlarini qabul qilish, biznes strategiyasini ishlab chiqish, risklarni kamaytirish va samaradorlikni oshirishga xizmat qiluvchi kompleks axborot bazasi sifatida namoyon bo'lmoqda. Shu jihatdan qaraganda, raqamli iqtisodiyot sharoitida hisob va biznes jarayonlarini takomillashtirish nazariy hamda amaliy nuqtai nazardan dolzarb ilmiy muammo hisoblanadi.

Tadqiqot davomida aniqlanganidek, raqamli transformatsiya hisob jarayonlarini tezkorlashtiradi, ma'lumotlarning aniqligi va shaffoqligini oshiradi, hujjatlar aylanishini soddalashtiradi va ichki nazorat mexanizmlarini mustahkamlaydi. Elektron hujjat aylanishi, avtomatlashtirilgan hisob tizimlari, bulutli texnologiyalar, analitik dasturlar va sun'iy intellekt elementlari korxonalarda resurslardan foydalanishni optimallashtirish, boshqaruvdagi byurokratik kechikishlarni qisqartirish va real vaqt rejimida monitoring olib borish imkonini beradi. Bu esa biznes jarayonlarini yanada moslashuvchan, samarali va natijador shaklda tashkil etishga xizmat qiladi. Ayniqsa, iqtisodiyot va moliya bilan bog'liq sohalarida bunday yondashuv raqobatbardoshlikni oshirish, moliyaviy intizomni mustahkamlash va boshqaruv sifatini yaxshilashning muhim omiliga aylanadi.

Shu bilan birga, raqamli iqtisodiyot sharoitida hisob va biznes jarayonlarini takomillashtirish ma'lum muammolar va xavflardan xoli emas. Tadqiqotda axborot xavfsizligi, raqamli infratuzilmaning rivojlanish darajasi, xodimlarning raqamli kompetensiyasi, dasturiy vositalarga qaramlik va innovatsion o'zgarishlarga moslashuv bilan bog'liq cheklovlar muhim omillar sifatida qayd etildi. Demak, raqamli texnologiyalarni joriy etish jarayoni kompleks tashkiliy, metodik va kadrlar siyosati bilan uyg'un holda amalga oshirilishi zarur. Faqat texnik vositalarning mavjudligi yetarli emas, balki ularni samarali boshqarish, nazorat qilish va iqtisodiy jarayonlarga to'g'ri integratsiya qilish ham muhimdir. Shu sababli har bir xo'jalik yurituvchi subyekt raqamli transformatsiyani o'zining strategik rivojlanish konsepsiyasi bilan bog'liq holda amalga oshirishi lozim.

Mazkur mavzuning ta'lim va ilmiy-amaliy ahamiyati ham nihoyatda katta. Ayniqsa, transport yo'nalishidagi oliy ta'lim muassasalari uchun hisob va biznes jarayonlarining raqamli transformatsiyasini o'rganish kelajak mutaxassislarining kasbiy tayyorgarligini kuchaytirishda muhim o'rin tutadi. Bo'lajak iqtisodchi, moliyachi, buxgalter va biznes tahlilchilar zamonaviy raqamli muhitda ishlash, axborot tizimlarini boshqarish, elektron ma'lumotlar bilan ishlash, ichki nazoratni tashkil etish va biznes samaradorligini baholash ko'nikmalariga ega bo'lishlari kerak. Bu esa oliy ta'lim jarayonida raqamli iqtisodiyot, avtomatlashtirilgan hisob tizimlari, elektron biznes texnologiyalari va axborot xavfsizligi masalalariga ko'proq e'tibor qaratishni talab etadi.

Umumiy xulosaga ko'ra, raqamli iqtisodiyot sharoitida hisob va biznes jarayonlarini takomillashtirish iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, boshqaruv sifatini oshirish va resurslardan samarali foydalanishning muhim sharti hisoblanadi. Raqamlashtirish natijasida korxonalar faoliyati yanada ochiq, nazorat qilinadigan, tahlilga qulay va strategik boshqaruvga moslashgan shaklga keladi. Shu bois kelgusida ushbu yo'nalishda olib boriladigan tadqiqotlar hisob tizimining intellektual modellari, sun'iy intellektga asoslangan boshqaruv texnologiyalari, risklarni avtomatik baholash mexanizmlari va sohaviy xususiyatlarga mos raqamli biznes yechimlarini ishlab chiqish bilan boyitilishi maqsadga muvofiqdir. Mazkur yondashuv iqtisodiyotni modernizatsiya qilish va zamonaviy talablar asosida rivojlantirishga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR

1. Vahobov, A. V. Iqtisodiyot nazariyasi. Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2021.
2. Kalmuratova, K. R., & Turumbetova, Z. Y. (2023). Electronic and distance learning technologies in higher education. *Int. J. Pedagog*, 3(02), 14-18.
3. Jo'rayev, A. S. Raqamli iqtisodiyot va boshqaruv texnologiyalari. Toshkent: Fan va texnologiya, 2022.
4. Orziqulova, Charos (2023). The psychological impact of emotional states and anthropometric measurements on self-perception. *PEDAGOGICAL SCIENCES AND TEACHING METHODS*, 1(1), 113-117.
5. Supieva, B. (2022). Improving the methodology of students' use of internet technology in the process of professional development. *ILM SARCHASHMALARI*, 1(2), 152-154.
6. Pardayev, M. Q. Buxgalteriya hisobi nazariyasi. Toshkent: Yangi asr avlodi, 2020.

7. Kadirov, A. A. Moliyaviy tahlil va ichki nazorat asoslari. Toshkent: Tafakkur, 2021.
8. Madinabonu, J. (2026). Pedagogical challenges and limitations of mobile-assisted language learning in higher education. Eureka Journal of Education & Learning Technologies, 2(1), 79-84.
9. Tulaxodjayeva, M. M. Korxonalarda zamonaviy hisob tizimini tashkil etish. Toshkent: Iqtisodiyot, 2022.
10. Abdullayev, Yo. A. Elektron hujjat aylanishi va raqamli boshqaruv. Toshkent: Innovatsiya-Ziyo, 2023.
11. Shermuhamedov, B. X. Biznes jarayonlarini modellashtirish va optimallashtirish. Toshkent: Universitet, 2021.
12. Rasulov, O. T. Axborot texnologiyalari va iqtisodiy samaradorlik. Toshkent: Moliya, 2020.
13. Khamidov, N. R. Raqamli transformatsiya sharoitida korporativ boshqaruv. Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2023.
14. Yuldashev, Sh. A. Ichki audit va raqamli nazorat tizimlari. Toshkent: Fan, 2022.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
